

یک دنیا عشق به کتاب

○ رضا فلاح

بزرگ فرهنگیان میراث اسلامی و مؤلف بیش از ۱۵۰ اثر علمی در موضوعات گوناگون بودند. ایشان در ۲۰ ماه صفر سال ۱۳۱۵ در نجف اشرف دیده به جهان گشودند و در ۹۶ سالگی در ۷ شهریور ۱۳۶۹ / ۷ صفر ۱۴۱۱ در قم، رحلت یافتند و در راهروی همین کتابخانه برحسب وصیت خودشان به خاک سپرده شدند.»

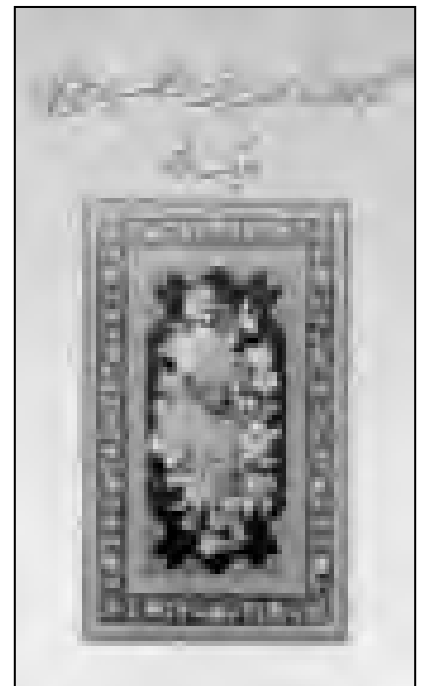
بنا به گفته فرزندشان، آقای سید محمود مرعشی نجفی، متولی و رئیس کتابخانه علاقه فراوان آن مرحوم به مطالعه و جمع‌آوری آثار گذشتگان به منظور ایجاد یک مرکز بزرگ فرهنگی اسلامی و حفظ و حراست ذخایر و منابع و حفظ آنها از تاراج سوداگران و نیز اشاعه آنها از طریق ارتباط با سایر مراکز علمی جهان، به‌خصوص کتابخانه‌های بزرگ، ایشان را بر آن داشت تا به تدریج بنیان کتابخانه عظیمی را پی‌ریزی کنند.

کتاب ابتدا به سیر تأسیس و توسعه کتابخانه اشاره دارد. هسته اولیه این کتابخانه، هنگامی که مؤسس بزرگوار کتابخانه در نجف اشرف به تحصیل اشتغال داشتند شکل گرفت. ایشان نخست فهرستی از کتابهای

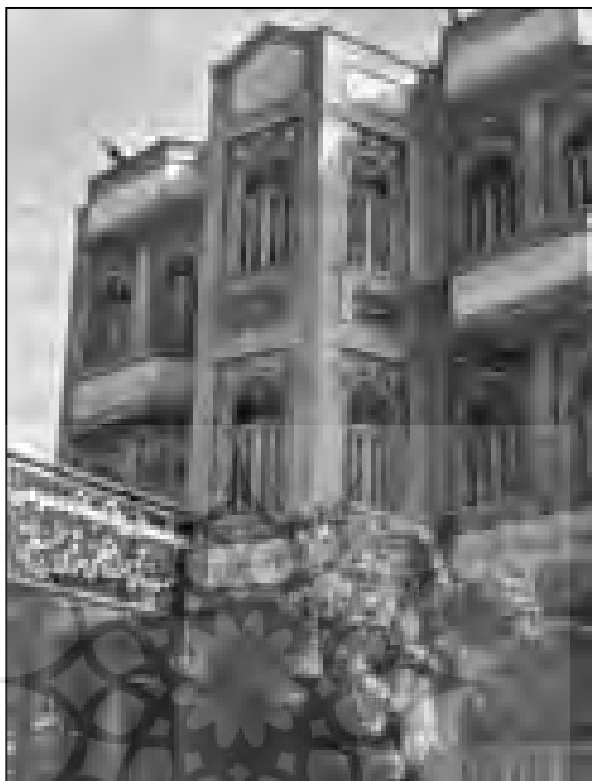
○ کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در یک نگاه
○ ناشر: کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره)
○ ویرایش جدید، چاپ اول، ۱۳۸۰

این کتاب با مقدمه‌ای درباره سابقه ایجاد کتابخانه بزرگ مرحوم حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) و مزین به تصاویری از آن حضرت و نیز مراحل ساخت کتابخانه است.

کتابخانه بزرگ مرحوم حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) در شهر قم یکی از مراکز مهم فرهنگی به‌شمار می‌رود که به کوشش فراوان آیت‌الله مرعشی نجفی در سال ۱۳۸۵ هـ. ق تأسیس گردیده است و هم‌اکنون پذیرای جمع کثیری از علاقه‌مندان کتاب و کتابخوانی است. در بخشی از کتاب، درباره زندگی آن حضرت چنین آمده است: «حضرت آیت‌الله العظمی سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی (ره)، از مراجع عظام تقلید و

کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی

هسته اولیه این کتابخانه، هنگامی که مؤسس بزرگوار کتابخانه در نجف اشرف به تحصیل اشتغال داشتند شکل گرفت. ایشان نخست فهرستی از کتابهای ارزشمند خطی و چاپی کمیاب را که در کمتر کتابخانه‌ای یافته می‌شد، تهیه کردند و پس از آن با فروش وسایل شخصی و تحمل گرسنگی و حذف یک وعده غذای شبانه روز خود و نماز و روزه استیجاری شروع به خرید کتابها کردند

ارزشمند خطی و چاپی کمیاب را که در کمتر کتابخانه‌ای یافته می‌شد، تهیه کردند و پس از آن با فروش وسایل شخصی و تحمل گرسنگی و حذف یک وعده غذای شبانه روز خود و نماز و روزه استیجاری شروع به خرید کتابها کردند. کتابهای ارزشمندی هم که از پدرشان به ارث رسیده بود، در تشکیل این مجموعه بی‌تأثیر نبود.

پس از تأسیس مدرسه مرعشیه در سال ۱۳۸۵ هجری قمری، نخست کتابخانه کوچکی در دو اتاق مدرسه مزبور ساخته شد. آن‌گاه در سوم شعبان همان سال، مطابق با ۱۳۳۴ هجری شمسی، با انتقال مجموعه‌ای از کتابهای چاپی و بخشی از نسخه‌های خطی به طبقه سوم مدرسه، کتابخانه جدید گشایش یافت.

با استقبال روزافزون پژوهشگران و محققان، این کتابخانه با کمبود جدی فضا مواجه گشت. سرانجام در سال ۱۳۹۰ هجری قمری، با خرید هزار مترمربع زمین، کلنگ بنای کتابخانه بزرگ به دست حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی به زمین زده شد. آن‌گاه در ۱۵ شعبان ۱۳۹۴ / ۱۲ شهریور ۱۳۵۳ کتابخانه عمومی آیت الله العظمی مرعشی نجفی با بیش از ۱۶۰۰۰ جلد کتاب خطی و چاپی افتتاح گردید. چندی بعد، پانصد مترمربع نیز به فضای کتابخانه، ضمیمه گردید. با استقبال بی‌نظیر علاقه‌مندان بار دیگر، کتابخانه با

بزرگوار آن به فرزند ارشد و وصی خودشان حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر سیدمحمود مرعشی نجفی واگذار گردیده است.

در بخش دیگری از کتاب، قسمت‌های عمده کتابخانه توضیح داده شده که به قرار زیر است:

۱. مرکز خدمات همگانی:

این واحد پاسخگوی مراجعان، اعم از عادی، متخصص و پژوهشگران خواهر و برادر است. بخشهای این مرکز به ترتیب عبارتند از:

- تالار بزرگ ابن سینا: این تالار برای استفاده عموم است و ۲۲۰۰ مترمربع مساحت دارد. این تالار دارای ۷۵۰ صندلی با میزهای چهار و شش نفره است. در حال حاضر به طور متوسط دوهزار نفر در دو نوبت صبح و عصر از این تالار استفاده می‌کنند. اعضای ثابت کتابخانه بالغ بر چهل هزار نفر است.

- تالار ویژه کتابهای حوزوی: در این تالار طلاب حوزه علمیه بدون کارت عضویت و با ارائه هرگونه کارت شناسایی دیگر می‌توانند از کتابهای موجود استفاده کنند.

- تالار خواجه نصیرالدین طوسی: این تالار با ظرفیت دوپست صندلی به برگزاری همایشها و... اختصاص دارد.

- تالار شیخ مفید: این تالار ویژه نشستها و کنفرانسهای مختلفی است که کتابخانه برگزار می‌کند.

- فروشگاه کتاب: در این فروشگاه نشریات کتابخانه

کمبود فضا رو به رو شد. به همین دلیل حضرت امام خمینی (ره) طی حکمی در تاریخ ۲۴ اسفند ۱۳۶۷ دولت وقت را موظف کردند که سریعاً نسبت به گسترش کتابخانه با همکاری و راهنمایی حضرت حجت‌الاسلام دکتر سیدمحمود مرعشی نجفی، متولی و رئیس کتابخانه اقدام کند. در پی این حکم، ساختمان قدیمی شرکت بیمه ایران از سوی دولت به کتابخانه اهدا شد و تولید نیز با خرید زمینهای اطراف، در مجموع زمینی بالغ بر ۲۴۰۰ متر فراهم آورد. پس از بررسی نقشه‌های کتابخانه‌های جهان، مشاوران و متخصصان داخلی و خارجی طرح نهایی را آماده ساختند و آن‌گاه در ۲۰ ذی‌الحجه ۱۴۱۰ / ۲۲ تیرماه ۱۳۶۹، نخستین کلنگ ساختمان جدید توسط حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی زمین زده شد.

سرانجام، پس از ده سال ساختمان جدید در ۷ طبقه و مجموعاً با زیربنای ۱۶۰۰۰ مترمربع با جدیدترین تجهیزات مربوطه آماده بهره‌برداری گردیده است. هم‌اکنون مجموع زیربنای ساختمان قدیم و جدید بالغ بر ۲۱۰۰۰ مترمربع است.

این کتابخانه از مراکز، واحدها و بخشهای مختلفی تشکیل شده است که زیر نظر مستقیم تولید و ریاست کتابخانه انجام وظیفه می‌کنند. از نخستین روز آغاز به کار این کتابخانه که سابقه آن به بیش از سی و پنج سال قبل بازمی‌گردد، تولید و ریاست کتابخانه از سوی بنیانگذار

علاقه فراوان آن مرحوم به مطالعه و جمع‌آوری آثار گذشتگان به منظور ایجاد یک مرکز بزرگ فرهنگی اسلامی و حفظ و حراست ذخایر و منابع و حفظ آنها از تاراج سوداگران و نیز اشاعه آنها از طریق ارتباط با سایر مراکز علمی جهان، به خصوص کتابخانه‌های بزرگ، ایشان را بر آن داشت تا به تدریج بنیان کتابخانه عظیمی را پی‌ریزی کنند

- لاتین؛
۱۵. آرشیو کتابهای ممنوعه؛
 ۱۶. گنجینه اطلسها و نقشه‌های جغرافیایی؛
 ۱۷. گنجینه کتابهای چاپی مکرر؛
 ۱۸. تالار بزرگ؛
 ۱۹. بخش ویژه پژوهشگران نسخه‌های خطی و اسناد مکتوب؛
 ۲۰. مرکز قم‌شناسی؛
 ۲۱. بخش تبارشناسی؛
 ۲۲. بخش فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی کتابخانه؛
 ۲۳. بخش بررسی و تنظیم و انتشار آثار علمی بنیانگذار کتابخانه؛
 ۲۴. بخش تصحیح و تحقیق و پژوهش نسخه‌های خطی اسلامی؛
- این کتابخانه از لحاظ تعداد و کیفیت نسخه‌های نفیس و کهن خطی اسلامی، نخستین کتابخانه در کشور ایران و سومین کتابخانه در جهان اسلام به‌شمار می‌رود. کتابخانه، کتاب ملحقات الاحقاق اثر آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی را که تاکنون به سی و شش جلد رسیده، چاپ کرده است. این کتاب در سال ۱۳۷۳ هجری شمسی، بهترین کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در حوزه دین شناخته شد.

۴. گنجینه میکروفیلم و میکروفیش: این گنجینه شامل میکروفیلم‌هایی است که از حدود دوازده هزار و دویست نسخه خطی نفیس تهیه شده است.
۵. گنجینه اسناد مکتوب: در این گنجینه بیش از صد هزار سند دست‌نویس از پنج سده قبل تاکنون وجود دارد.
۶. نمایشگاه دائمی نمونه‌هایی از نسخه‌های نفیس خطی کتابخانه‌ها؛
۷. گنجینه آثار علمی مکتوب و غیرمکتوب بنیانگذار کتابخانه؛
۸. گنجینه نسخه‌های چاپی بسیار کهن که سابقه چاپ برخی از آنها به ۵ سده قبل بالغ می‌گردد.
۹. گنجینه نسخه‌های چاپ سنگی نادر و کمیاب؛
۱۰. گنجینه‌های مرکزی کتابهای چاپی غیرلاتین (فارسی، عربی، ترکی و اردو) در سه طبقه کامل با گنجایش سه میلیون جلد کتاب.
۱۱. گنجینه روزنامه‌ها و مجلات ادواری غیرلاتین: در این گنجینه بیش از ۲۵۰۰ عنوان مجله و روزنامه به زبانهای فارسی، عربی، ترکی و اردو وجود دارد.
۱۲. گنجینه کتابهای مرجع و قفسه باز؛
۱۳. گنجینه فهرس نسخه‌های خطی اسلامی کتابخانه‌های جهان؛
۱۴. گنجینه کتابهای چاپی و مجلات و روزنامه‌های

و... به متقاضیان عرضه می‌شود.

۲ - گنجینه نسخه‌های خطی:

تا پایان اسفند ۱۳۷۹ تعداد نسخه‌های خطی کتابخانه شصت هزار عنوان مشتمل بر بیش از ۳۱۰۰۰ مجلد است که ۶۵ درصد آن به عربی و بقیه به فارسی و اندکی نیز به دیگر زبانهاست. به طور متوسط هر سال در حدود ۵۰۰ تا ۸۰۰ نسخه خطی نفیس گزینش شده به صورت خریداری یا به صورت اهدایی به این گنجینه افزوده می‌شود.

کهن‌ترین نسخه بدون تاریخ این گنجینه در حال حاضر بخشی از قرآن کریم به خط کوفی کهن از اوایل سده دوم و برخی دیگر از سده‌های سوم و چهارم هجری قمری است. نیز قدیمی‌ترین نسخه‌های تاریخ‌دار، دو جزء از قرآن کریم به خط کوفی علی‌بن هلال مشهور به ابن‌بواب است که در بغداد به سال ۳۹۲ ق. / ۱۰۰۲ م. کتابت شده است.

از فهرست نسخه‌های خطی موجود در این گنجینه تاکنون تعداد سی جلد شامل ۱۲۲۰۰ نسخه خطی چاپ و منتشر گردیده است و بقیه نیز که بالغ بر شصت جلد می‌شود، به تدریج چاپ خواهد شد.

۳. گنجینه نسخه‌های عکسی (تصویری): مشتمل بر بیش از چهار هزار مجلد که از نسخه‌های خطی نفیس موجود در کتابخانه‌های خارج از کشور و اندکی نیز از کتابخانه‌های داخلی تهیه شده است.